

8.

Eindelijk is het donderdagavond en heeft Emma weer dienst. Wezenloos maakt ze de knoopjes van haar overall dicht, strikt de veters van haar gepoetste, opnieuw gepoetste, en nog wat extra gepoetste zwarte werkschoenen. Ze trekt haar mouwband recht. Ze ziet haar gezicht in de spiegel in de gang: wie denk je wel dat je bent?

In de regen, onder de haagbeuk, staat Sylvia op haar te wachten. Als Emma haar ziet denkt ze: o.

Dan: o. O verdomme.

Haar hand trilt zo erg dat ze de sigaret die Sylvia voor haar aansteekt amper kan aanpakken.

Gaat het wel? Vraagt Sylvia aan haar, en ze zegt: nee. Nee, eigenlijk niet, nee.

Kijk me eens aan, zegt Sylvia, en Emma wil het niet, kan het niet, en doet het dan toch.

O Emma... zegt Sylvia.

Deze keer is het Dempsey die hen een lift aanbiedt naar huis, en deze keer slaat Emma het aanbod af. In plaats daarvan loopt ze met Sylvia mee terug, door de straten in de ochtendschemering, in dat hele vroege, bleke licht, dat nog niet echt licht is, eerder de duisternis die afneemt.

Ze lopen over Albertbridge Road en blijven even staan op de brug om naar de rivier te kijken. Emma strijkt met haar vinger langs de inscriptie op de steen, die haar nooit eerder is opgevallen.

CONNSWATERBRUG
VERBREED IN 1890

Vroeger lagen hier alleen maar stapstenen, zegt Sylvia. De nieuwe brug, zoals die werd genoemd, werd gebouwd nadat er een man was verdronken toen hij de rivier probeerde over te steken. Daarna legden ze New Road aan, wat later Newtownards Road werd, en toen is de brug verbreed.

En toen liepen wij erover, zegt Emma. En op Goede Vrijdag elf april 1941 stonden we erop. Dat moet ook bij de inscriptie.

Ze staan stil. De rivier stroomt. De stilte, die helemaal geen stilte is, wervelt en vloeit samen om hen heen. Alles wat onmogelijk uitgesproken kan worden, of wat je gewoon niet moet proberen te zeggen. De dageraad, de dag. Deze dag, dit allemaal.

Nog even. Ze maken allebei in stilte een snel eerbetoon aan de rivier, aan Conn zelf, aan de ziel van de verdronken man (die Richard McCleery heette, een meesterbakker uit het *townland* van Ballymacarrett); en lopen verder.

Sylvia woont in Bloomfield – ze woont alleen op de begane grond van een huis uit het begin van de twintigste eeuw met een erker aan de voorzijde en verhuurt de eerste verdieping. Ze steekt haar sleutel in het slot: ze stappen naar binnen. Een cyperse kat miauwt dat hij eruit wil en schiet langs hun benen.

Dat is Tiger, zegt Sylvia.

Hallo Tiger, dag Tiger, zegt Emma en volgt Sylvia een paar stappen verder naar binnen. Sylvia knipt de lamp aan die op de tafel in de hal staat, loopt links de zitkamer in, doet ook daar de lampen aan en laat Emma naar binnen. Dan loopt ze naar de keuken om vers water en voer voor Tiger neer te zetten.

Emma staat om zich heen te kijken. Dit is Sylvia's huis. Dit zijn Sylvia's spullen. Een kleine vleugel neemt bijna de hele erker in beslag. Hij is gemaakt van prachtig glanzend rozenhout en staat te glimmen in het lamplicht als een levend wezen. Met haar linker middelvinger raakt Emma voorzichtig een zwarte toets aan: een fis. De beweging van de toets gaat zoveel soepeler dan die van de oude, stroeve piano waarop zij hebben leren spelen, die met zijn vergeelde tanden vreugdeloos door *Das wohltemperierte Klavier* knarste. Ze raakt de toets nog een keer aan, en dan, met haar wijsvinger, een andere, een cis. Wat is dat ook weer?

Fis, cis. Fis, cis.

Dan, o, denkt ze. Natuurlijk. Een reine kwart. Dat is mijn merel.

Sylvia komt weer binnen. Ik had het gas aangestoken om thee te maken, zegt ze. Maar toen bedacht ik dat je misschien wel zin had in een cognacje?

Lekker, een cognacje, zegt Emma, ook al drinkt ze amper.

Goed, zegt Sylvia.

Buiten het werk ben je heel anders, denkt Emma. Liever – zachter. Zelfs je stem. Alsof al dat geplaag en getier maar een act is, al is dat misschien ook wel nodig bij types als Jamesie en Dempsey. Of misschien komt het wel doordat ik dit hier allemaal zie. Ik had me bijvoorbeeld nooit die vleugel voorgesteld.

Dan loopt Sylvia naar haar toe en legt haar handpalm op de klep van de vleugel.

Die is van mijn vader geweest, zegt ze. Hij gaf ook muziekles. Hij kon prachtig pianospelen.

Dat wist ik niet, zegt Emma. Dat wist ik niet. Dan zegt ze: Er is zoveel – er is gewoon zoveel –

Weet ik, zegt Sylvia.

Later, steunend op haar elleboog, strijkt Sylvia met haar vingertoppen over Emma's buik, lacht als Emma rilt, en Emma lacht ook.

Ik zou het zo weer kunnen. Nu meteen. Nog een keer en nog een keer en nog een keer. Ze heeft nooit geweten dat het mogelijk was om je zo – ontvlambaar te voelen.

Sylvia reikt naar haar sigarettendoosje op het nachtkastje en naar haar aansteker, klikt hem open, draait aan het wielkje en steekt een sigaret aan voor zichzelf en een voor Emma, allebei tegelijk zoals ze altijd doet en geeft er eentje door. Emma neemt hem aan en ze gaan allebei achteroverliggen. Sylvia laat haar arm achteloos en bezitterig over Emma's lichaam vallen, haar handpalm plat op Emma's buik, onder haar navel, haar wijsvinger net tegen de bovenkant van Emma's schaambeek, terwijl ze doelloos cirkeltjes draait.

Ik kan je kutje nog proeven, zegt ze zacht, en Emma voelt weer een soort hete roes door zich heen gaan: dit is een punt vanwaar je niet meer terug kunt.

En dat wil ik ook niet, denkt ze.

9.

Het is zaterdag en Audrey is al vroeg op om de jurk voor vanavond af te maken. Hij ligt uitgespreid op de vloer van de ontbijtkamer waar het licht goed is. Geheel volgens de kleurentheorie heeft ze gekozen voor een lap satinet in fel fuchsia: vitaliteit, passie, romantiek, lichamelijke liefde.

Richard en zij hebben het nog niet helemaal gedaan. Nog niet eens tot halverwege, denkt ze met spijt, en misschien maar tot een kwart: meestal alleen maar zoenen. Wat fijn is, maar toch. Ze weet natuurlijk dat hij gelijk heeft. Hij is beschermend, terughoudend, verstandig. Hij wil het niet ergens in een steegje doen, of in een park, of op de achterbank van zijn auto. En ik eigenlijk ook niet, denkt ze. Maar toch, maar toch...

Ze raakt even de taille en de pofmouwen van de jurk aan, en fronst. Is hij te kleine-meisjesachtig? vraagt ze zich af. Dat kan toch eigenlijk niet: hij is gemaakt naar een afbeelding uit de *Vogue*. Misschien had ze een geraffineerdere kleur moeten kiezen, zoals koningsblauw of marineblauw. Maar het blauwe spectrum staat voor rust, kalmte, zelfbeheersing en geduld – en die signalen wil ze niet afgeven.

Misschien wordt het anders nu we verloofd zijn, denkt ze. Hoewel dat het probleem van waar ze het kunnen doen niet oplost. Niet hier in huis, natuurlijk – dat zou echt niet kunnen. En

het huis van Richards ouders in Knock is dan wel kolossaal, maar om elkaar daar zelfs maar te kussen, dat voelt al ongemakkelijk. Het huis van zijn ouders, met de fulltime huishoudster en kok, niet alleen een mevrouw Price zoals wij, met de tennisbaan, het grote glooiende gazon en de vijver met het bruggetje erover, de geluidloos happende karpers; de twee slungelige Deense doggen, grote bangeriken, allebei... De logge dressoirs en de bijzettafels, zo donker allemaal, de dikke fluwelen gordijnen en het behang... De koperen schalen overal met stoffige potpourri, de foto's in zilveren lijstjes die samenzweerderig bij elkaar lijken te staan, al die zwart-witte mensen die je afkeurend aankijken... De aquarellen van 'uitzichten' en de olieverfschilderijen van honden... En Richards moeder, met haar zilvergrijze haar in een schildpadklem, en zijn vader, vriendelijk maar tegenwoordig een beetje wazig, die de neiging heeft om weg te dutten en dan met een schok, met wegschietende ogen wakker te worden, waarna je rustig tegen hem moet blijven praten zodat zijn argwaan kan wegebben... En zo teleurgesteld als ze waren dat ze niet kan bridgen, zodat Richard en zij geen viertal met hen konden vormen!

Ik vraag me af wat ze echt van me vinden, denkt ze, nu ik met hun enige zoon ga trouwen, nu ik de volgende mevrouw Graham word. O God, denkt ze, ik hoop niet dat ze verwachten dat ik met Richard bij ze intrek. Dat zal Richard vast ook niet willen. Vast niet.

Abrupt staat ze op. O waar bent u, moeder, u zei dat u me zou helpen...

Door de ramen met een glas-in-loodraaster, ziet ze moeder staan praten met de oude meneer Gracy. Ze denkt aan Tom Gracy die ergens in Dar es Salaam zit in Tanganyika. En niet langer bomen snoeit, gazons maait en bladluis op de rozen bestrijdt. In zijn brieven, die mevrouw Price aan de oude meneer Gracy voorleest en die de oude meneer Gracy opgevouwen in het borstzakje van zijn overhemd bewaart totdat ze zo zacht zijn als oude

katoenen zakdoekjes, schrijft hij dat hij elke dag ontbijt met verse papaja gedrenkt in limoensap, dat iedereen dat doet, en dat je soms in de diepe sporen van de zandwegen cobra's ziet die wel dertig centimeter omhoogsteken, met hun heen en weer schietende zwarte tong, en hij heeft een keer giraffes gezien, hoe zo'n familie of groep daarvan dan ook mag heten, en hij zei dat ze er heel onwerkelijk uitzagen van dichtbij, hun nekken, koppen en wimpers, alsof ze compleet verzonnen waren... Ik vraag me af of Richard overgehaald kan worden om daarnaartoe te gaan, of naar zo'n soort plek, denkt ze. Als ik het zou brengen als een waardevolle ervaring voor hem, voor ons...

Moeder ziet haar voor het raam staan en zwaait: ik kom eraan.

Audrey draait zich om, maakt de naaidoos alvast voor haar open, waarbij de drie vrijdragende lagen aan elke zijde uitvouwen. Wat vond ik het altijd heerlijk om haar te helpen alles te rangschikken, denkt ze, alle klosjes met garen op een rijtje te zetten, voor allemaal een eigen naam en persoonlijkheid te bedenken. De knopen uit de pot te gieten, die grote gladde massa, en ze dan eerst op kleur en dan op grootte te sorteren en vervolgens op het soort knopen waarmee ik dacht dat ze bevriend zouden zijn...

Inmiddels is moeder binnengekomen, praktisch en efficiënt. Ze haalt een knoop van de jurk af en zet die opnieuw vast, daar waar Audrey, ongeduldig en nonchalant, hem enigszins scheef heeft vastgenaaid ten opzichte van de rest. Dan maakt ze een extra plooi in een van de pofmouwen en zoomt hem om. De knip van haar naaischaar, hun meedogenloze bladen die korte metten maken met losse eindjes draad.

Moeder, hoe was u toen u zo oud was als ik? vraagt Audrey.

Lieve hemel, Audrey, zegt moeder terwijl ze over haar bril kijkt die ze tegenwoordig nodig heeft om te kunnen lezen en naaien.

Toen ik zo oud was als jij had ik jou en Emma al: ik had helemaal geen tijd om iets te zijn.

Dat weet ik wel, maar – hoe was u? Denkt u dat we vriendinnen zouden zijn geweest?

Nou ja, wat een vraag! Hier, pas eens aan.

Audrey trekt haar kamerjas uit en staat in haar onderjurk met haar armen omhoog zodat moeder de jurk eroverheen kan trekken. Alsof ik een klein meisje ben, denkt ze, in mijn overgooier.

Kijk eens aan. Moeder kijkt goedkeurend. Dat staat heel mooi, Audrey.

Vindt u de kleur niet te kleine-meisjesachtig?

Hemeltjelief, Audrey, die heb je zelf uitgekozen.

Dat weet ik. Maar zegt u eens eerlijk.

Het staat fleurig, zegt moeder. Vrolijk. Het staat je veel beter dan pastelkleuren, en je weet dat aardetinten niet bij je passen. Maar je mag mijn zwarte cape lenen als je wil. Die brokaten. Die maakt het helemaal af, dan zie je er heel stijlvol uit.

Dank u, moeder. Audrey buigt zich voorover om haar zachte, vertrouwde ietwat gerimpelde wang te kussen.

Graag gedaan. Moeder glimlacht. Hierna moeten we gaan nadenken over je trouwjurk.

Richard wil dat het snel gaat gebeuren, zegt Audrey en voelt de hitte naar haar wangen stijgen. Waarom zouden we wachten in tijden als deze, zegt hij.

Nou, zegt moeder, daar kan ik hem geen ongelijk in geven.

Als het in juni is, als de pioenrozen bloeien, kan mijn boeket misschien daaruit bestaan, en dan kan hij er een in zijn knoopsgat dragen. Enigszins verlegen nu, ratelt Audrey door. Ik denk altijd dat het huwelijk zoiets is – als een roos of een pioenroos van Fantin-Latour, die opengaat zoals in een zakdoekentruc van een goochelaar, zakdoek, na zakdoek, totdat je niet langer kunt geloven dat er zoveel in zijn hand passen. Is dat het, moeder? Lijkt het daarop?

Moeder schudt lachend haar hoofd. O Audrey.
Vader en u – jullie mogen Richard toch graag?
Natuurlijk. Je vader heeft hem hoog zitten. Maar wat wij vinden, is niet zo belangrijk, of wel?

Nee, natuurlijk niet, maar ik zou het vreselijk vinden als het niet zo was.

Nou, we mogen hem erg graag. En we willen alleen maar dat jullie gelukkig worden.

Dat gaat zeker gebeuren.

Dan zijn ze allebei even stil.

Als je het leuk vindt, kunnen we met de trein naar Dublin gaan om naar jurken te kijken, zegt moeder. We kunnen naar Clery's, Switzer's, Brown Thomas. Die hebben misschien andere dessins en meer keuze in stoffen. Maar dat kunnen we maar beter snel doen, voegt ze eraan toe, want als de kleding ook op de bon gaat, zal het alleen maar moeilijker worden om iets te vinden.

Dat zou ik geweldig vinden.

Juni, mijn hemel.

Audrey bloost.

Het gaat allemaal zo snel, zegt moeder. Voor je het weet, komen daarna de sokjes en mutsjes, en Audrey moet nog meer blozen.

Moeder vouwt de lagen van haar naaidoos terug en klikt de sluitingen dicht. Dan zegt ze: en Emma?

Emma? Wat bedoelt u?

Ik dacht dat ze jou misschien in vertrouwen zou nemen. Of ze iemand heeft ontmoet. Of er iemand is – die ze leuk vindt.

Ik geloof het niet.

Moeder slaakt een zucht. Het zou haar volgens mij heel erg goed doen, denk ik. Nou, zegt ze, nu weer zakelijk, ziezo, en ze pakt haar naaidoos op en loopt de kamer uit.

*

Audrey blijft nog even. Ze doet snel een pas de ene kant op, en dan de andere, en voelt de jurk bewegen tegen haar blote benen. Ze heeft nog maar één paar goede zijden kousen: zal ik die aandoen, denkt ze, of bewaren? In zekere zin vieren we vanavond onze verloving. Maar stel dat ik ze openhaal en ik geen nieuwe kan krijgen voor onze trouwdag? En dan te bedenken dat het vandaag al 12 april is en dat het misschien nog maar een kwestie van weken is... Ze sluit haar ogen en laat haar handen langs haar heupen en haar dijen glijden en probeert zich voor te stellen dat het zijn handen zijn. Maar ze voelt zich dwaas. Ze gaat naar boven om de jurk uit te trekken voordat hij kreukt.